

## הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

### מצות שריפת תרומה טמאה

(כ"ה א') (ומדייק) ביום טוב הוא דאסיר (להדליק בשמן תרומה טמאה), הא בחול שפיר דמי. מאי טעמא (מותר ליהנות)?

אמר רב: כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת (דדמיא לקודש. ועוד, משום תקלה), ואמרה תורה בשעת ביעורה תיהני ממנה.

היכן אמרה תורה? מדרב נחמן. דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: אמר קרא' "וְאֵנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לְךָ אֶת מִשְׁמַרְתִּי תְּרוּמָתִי", בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה. ואמר רחמנא "לך", שלך תהא, להסיקה תחת תבשילך.

### שיטות הראשונים

**מצוה לשרוף את התרומה:** כתב רש"י, דדמיא לקודש. ועוד, משום תקלה. וכתבו **תוספות** דלפי הטעם השני, נראה דלאו דווקא שריפה, אלא הוא הדין שאר ביעור. ולא נראה<sup>2</sup>, אלא שריפה דווקא משום דדמיא לקודש, ומדרבנן, אי נמי, מדאורייתא, מדאיקרי קודש.

### שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות תרומות ומעשרות, סימן שלא)

יט. תרומה גדולה, בזמן הזה שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה, שעורה כל שהיא. הגה: ונותנה בזמן הזה לכל כהן שירצה, בין חבר בין עם הארץ, ואפלו אינו מיחס רק שמחזק בכהן, והוא שורפה, ויכול להניחה ולשרפה, עד שיכול להנות ממנה בשעת שרפתה. אבל זר אסור להנות ממנה בשעת שרפתה, אם לא שכהן נהנה עמו. אבל שאר הנאות שאינו מכלה אותה, מתרת אפלו לזרים... (טור)

### הדלקת נר בשבת ורחיצת ידיים ורגליים

(כ"ה ב') אמר רבא: הדלקת נר בשבת חובה.

דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה: אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת חובה. רחיצת ידיים ורגליים בחמין ערבית, רשות.

ואני (רבא) אומר: מצוה.

מאי מצוה? דאמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מליאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין. ודומה למלאך ה' צבאות.

1. במדבר, פרשת קורח, יח,ח.

2. דבסוף תמורה (ל"ג ב') קתני תרומה טמאה בהדי הנשרפין, וקתני התם הנשרפין לא יקברו. תוס' (ד"ה כה).



## הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

### שיטות הראשונים

**טעם הדלקת נרות בשבת:** רש"י כתב, הדלקת נר בשבת חובה, כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא<sup>3</sup>. ותוספות כתבו, דחובה שיסעוד במקום הנר, משום עונג. ולעיל, כ"ג ב', מבואר, נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. וביאר רש"י שבני ביתו מצטערין לישב בחושך. וכן פסק השו"ע<sup>4</sup>.

**הדלקת נר בשבת מצוה או חובה:** כתב הרמב"ם, "הדלקת נר בשבת - אינה רשות, אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדף אחריה עד שיעשנה כגון ערובי חצרות או נטילת ידים לאכילה, אלא חובה. ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת. אפלו אין לו מה יאכל - שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל ענג שבת הוא." וכן פסק השו"ע<sup>5</sup>.

**ברכה על הדלקת נר שבת:** דעת רבינו משולם שאין לברך על הדלקת הנר. ודעת גאונים ורוב ככל הראשונים שיש לברך. וכתב המרדכי דאיתא בירושלמי דגם ביום טוב צריך לברך להדליק נר של יום טוב. והוסיף, שנראה דביום הכפורים בלא שבת, אין מברכין<sup>6</sup>. ודעת הרא"ש שיש לברך על הדלקת הנר ביום הכפורים כמו בשבת, משום שלום הבית. והשו"ע<sup>7</sup> פסק שיברך בשבת ויו"ט, ושבועה"כ יש מי שאומר שלא יברך.

**היה נר דלוק, האם צריך לכבות ולחזור ולהדליק:** דעת רבינו משולם, שאין צריך לכבות ולחזור ולהדליק, וגם לא להדליק אחר. ודעת רבינו תם, שצריך לכבות ולחזור ולהדליק. וכן פסק הרמ"א<sup>8</sup>.

**האם קבלת שבת תלויה בהדלקת הנר:** דעת רב שריאל גאון ובה"ג שקבלת שבת תלויה בהדלקת הנר<sup>9</sup>. ודעת רוב

3. בפרק בתרא דיומא (ע"ה ב'). רש"י.

4. או"ח רסג, ב-ג.

5. או"ח רסג, ב. וראה מקורו בביאור הגר"א. מקורות - רמב"ם (הל' שבת ה, א).

6. ודייק מדקרי ליה חובה, כדאמרין מים ראשונים מצוה וטעונין ברכה, מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה. ועוד, שהרי אם היתה דלוקה ועומדת, אין צריך לכבותה כדי לחזור ולהדליקה, וגם לא להדליק אחרת.

7. וביאר ר"ת דשיבוש הוא! דלא דמי למים אחרונים, דלא הוי אלא להצלה בעלמא; אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת, וכמה חובות הן דטעונין ברכה. ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צריך לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת, אין נראה, דהא גבי כיסוי הדם (חולין פ"ז א') אם כסוה הרוח פטור מלכסותו, אפילו הכי כשמכסה צריך לברך! וכן נולד מהול, איכא למ"ד דאין צריך להטיף ממנו דם ברית, וכשמל תניא בשילהי פרק ר' אליעזר דמילה (לקמן דף קל"ז ב') המל אומר כו'. ועוד נראה לר"ת, שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק, כדאמר ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (לעיל כ"ג ב').

8. דלא חשו לשלום הבית אלא בשבת.

9. או"ח רסג, ב. מקורות - רבינו משולם (הו"ד בשמו במרדכי, ובשאר ראשונים). אור זרוע (ח"ב, הל' ערב שבת, סי' יא). תוספות (שבת כ"ה ב', ד"ה חובה). רא"ש (סי' יח; יומא פ"ח סוף סי' כז). הרוקח (הל' שבת סי' מו). ר"ן (יא ב ברי"ף, ד"ה גמרא). מרדכי (סי' רצג; רצד; רעג). רמב"ם (הל' שבת ה, א). סמ"ג (עשין ל). כלבו (סי' לא). שיבולי הלקט (ענין שבת, סי' נט). הגהות מיימוניות (הל' שבת ה, א, אות א). רב עמרם גאון (סדר שבתות). רב שריאל גאון ורב האי גאון (תשובות הגאונים ליק פב; שערי תשובה צא). רב נטרונאי גאון (תשובות, או"ח סו).

10. או"ח רסג, ד. וכתב המשנ"ב (ס"ק כ) דמייירי שהיה דלוק לענין אחר; אבל אם הדליק לצורך שבת, אף שלא קיבל עליו שבת בהדלקתו, מכל מקום אין צריך לכבותו.

11. ועל פי דבריו כתב בשיבולי הלקט, יש אנשים שמדליקין את הנר בפתיחה ואחר שברכו והדליקו את הנר משליכין את הפתילה לארץ (אמנם לגופו של ענין, דחה דבריו, עיי"ש).



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:  
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,  
ויבדלחט"א הרב אשר וייס  
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.  
הארות והערות יתקבלו בברכה.

## הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

**הראשונים**, שאינה תלויה בהדלקת הנר. וכתבו **תוספות ורא"ש** שתלויה בתפילת ערבית<sup>12</sup>. ומהר"ם הנהיג להתנות קודם שידליק, שלא לקבל השבת עד שיסיר הנר מידו שמדליק בו, או עד תפלת ערבית<sup>13</sup>. והכלבו כתב בשם **רבינו פרץ**, שאין התנאי מועיל לאשה עצמה שמדליקה<sup>14</sup>. והשו"ע<sup>15</sup> הביא כל הדעות. ופסק הרמ"א שתנאי מועיל אפילו לאשה עצמה, ואפילו תנאי בלב<sup>16</sup>.

**האם יברך קודם הדלקה**: כתב **המרדכי** דמברך קודם ההדלקה. והמנהג לברך אחר ההדלקה. וכתב **מהרי"ו** וכדי שיהא הברכה עובר לעשייתו, משימין היד לפני הנרות עד אחר הברכה, דזה מיקרי עובר לעשייתו דהרי עדיין לא נהנה מן האור. והרמ"א<sup>17</sup> הביא שתי הדעות וכתב שהמנהג לברך אחר הדלקה, ויכסה הנר בידו עד לאחר ברכה.

**מקום הנחת נרות שבת**: כתב **המרדכי** דצריך להניח הנרות במקום ההדלקה, ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר. וכן פסק הרמ"א<sup>18</sup>.

**רחיצת ידיים ורגליים בחמין משום כבוד שבת**: כתב **הרמב"ם** (הל' שבת ל,א-ב) "אֲרַבְעָה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בַשֶּׁבֶת: שְׁנֵי בִתּוֹרָה; וּשְׁנֵי מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וְהֵן מִפְּרָשִׁין עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים. שְׁבִיתוֹרָה - "זְכוֹר" (שמות כז) וְ"שְׁמוֹר" (דברים ה,יא); וּשְׁנֵי פְרָשׁוֹ עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים - כְּבוֹד וְעֲנוּג, שְׁנֵאֵמַר: "וְקִרְאתָ לַשֶּׁבֶת עֹנֵג, לְקָדוֹשׁ יי מְכַבֵּד" (ישעיה נח,יג).

אִי זֶה הוּא כְּבוֹד? זֶה שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים, שְׁמִצּוֹה עַל אָדָם לְרַחֵץ פָּנָיו וְיָדָיו וְרַגְלָיו בְּחָמִין בְּעֶרֶב שְׁבִית מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשֶּׁבֶת, וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וְיוֹשֵׁב בְּכִבֵּד רֹאשׁ מִיֵּחַל לְהַקְבִּיל פְּנֵי הַשֶּׁבֶת, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא לְקִרְאת הַמֶּלֶךְ. וְחֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ מְקַבְּצִין תְּלִמְדֵיהֶן בְּעֶרֶב שֶׁבֶת, וּמִתְעַטְפִּין וְאוֹמְרִין 'בּוֹאוּ וְנִצֵּא לְקִרְאת שְׁבִית הַמֶּלֶךְ'.<sup>19</sup>

12. מדקאמר בתפלת השחר (כ"ז ב') רב צלי של שבת בערב שבת. אמר ליה רבי ירמיה מי בדלת? ואמר ליה אין בדילנא. ופריך ומי בדיל? והא אמר ר' אבהו פעם אחת התפלל רבי של שבת מערב שבת ונכנס לבית המרחץ ושנה להן פרקן ועדיין לא חשיכה! ומשני ההוא להזיע וקודם גזירה הוה. ותו פריך והא אביי שרא ליה לרב דימי לכברויי סלי בפניא דמעלי שבתא! ומשני טעותא הואי. פירוש, שנתקשרו שמים בעבים וכסבור שהיה לילה וקבל עליו שבת בטעות. מכל הדין משמע שקבלת שבת תלויה בתפלת ערבית. וכן עמא דבר כשהחזן אומר ברכו הכל פורשין ממלאכה. רא"ש.

13. דאל"כ שמא באיסור הוא מטלטלו אחר שבייך נר של שבת. וכן נראה לבעל ספר התרומה, והביא ראיה מתוספתא דסוכה (עיי"ש). הגהות מיימוניות. וכתב ב"י, דמשמע מלשונו דכשיהיה כן בדעתו סגי אף על פי שלא התנה בפה. ונראה מדבריו דאפילו לדעת בה"ג שרי בהכי.

14. ודוקא לבני הבית (מועיל), אבל אשה שמדלקת, היא אסורה לעשות מלאכה לאחר שהדליקה, דכיון שמברכת עליה אין לה קבלה גדולה מזו, ואין מועיל לה שום תנאי.

15. או"ח רסג,י. וכתב השו"ע שלדיין אמירת מזמור שיר ליום השבת, הוי כבירו לדידהו. מקורות - רב שריא גאון (הו"ד באור זרוע ומרדכי). אור זרוע (הל' ערב שבת, סי' טז). ר"ן (ריש פרק במה מדליקין, י א ברי"ף, ד"ה ומדאמרין). רמב"ן (חי' כ"ג ב', ד"ה נר חנוכה). מרדכי (שבת, סי' רצג; רצח). רא"ש (סוף פרק במה מדליקין, סי' כד). רבינו ירוחם (נתיב יב, ח"ב). רשב"א (בחי' כ"ג ריש ע"ב, ובתשו"ח אלף ע). סמ"ג (מצות עשה ל; הו"ד בב"י). תוספות (הו"ד בהגהות מיימוניות). הגהות מיימוניות (הל' שבת פ"ה, אות ר). כלבו (ריש סי' לא). מהר"ם מרוטנבורג (תשב"ץ קטן, סי' יד; הו"ד בהגהות מיימוניות). שבולי הלקט (סי' נט).

16. והמשנ"ב (ס"ק מד) כתב שאין להתנות כי אם לצורך, מאחר שיש חולקים וסוברים דלא מהני תנאי.

17. או"ח רסג,ה. מקורות - מרדכי (סוף פרק במה מדליקין, סי' רצג, עיין שם) מהרי"ו (דינין והלכות אות כט). הו"ד בדרכי משה.

18. או"ח רסג,י. וכתב המשנ"ב (ס"ק מח) דקיי"ל הדלקה עושה מצוה, וכיון שהדליק במקום שאין משתמשין בו שאינו מקום חיובא לא מהני הדלקתו כלום, אף שמניח אח"כ במקום חיובא, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק. אבל אם הדליק בבית במקום שמשתמשין בו, מותר לטלטלם אח"כ ולהניח במקום אחר, דכל הבית הוי מקומם. והלבוש מחמיר אף בזה. ובמקום הצורך יש להקל. מקורות - מרדכי (סי' רעג).

19. וכתב הגר"א (או"ח תקטא, ס"ק ה) ורצה לומר, עונג הוא בשבת עצמו, וכבוד הוא בערב שבת. וכן כסות נקיה ערב שבת, עיי"ש.



## הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

### שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רס)

א. מצוה לרחץ הגה: כל גופו. ואם אי אפשר לו, ירחץ (טור) פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת; ומצוה לחף הראש ולגלח הצפרנים בערב שבת.

הגה: ואם היו שערות ראשו גדולות, מצוה לגלחן (אור זרוע פ' אלו מגלחין). וכשנוטל צפרניו לא יטל אותן כסדרן. ויתחיל בשמאל, בקמיצה; ובמימין, באצבע. וסימן לזה: דבהג"א, בשמאל; ובדאג"ה, בימין (אבודרהם וספר המוסר).

(או"ח, הלכות שבת, סימן רסג)

ב. אחד האנשים ואחד הנשים, חייבים להיות בביתם נר דלוק בשבת; אפלו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל ענג שבת הוא.

ג. הנשים מזהרות בו יותר, מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית. אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ולקדוש היום, נר שבת קודם. וכן אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנכה, נר שבת קודם משום שלום הבית, דאין שלום בבית בלא נר. (ואם אין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולקנות נר חנכה עין לקמן סימן תרע"ח).

ד. לא יקדים למהר להדליקו בעוד היום גדול שאז אינו נכר שמדליקו לכבוד שבת; וגם לא יאחר. ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד, רשאי כי כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה, ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קדם הלילה. הגה: וע"ל סימן רס"ז. ואם היה הנר דלוק מבעוד היום גדול, יכבנו ויחזיר וידליקנו לצורך שבת (טור).

ה. כשידליק, יברך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, אחד האיש ואחד האשה. גם ביום טוב צריך לברך: להדליק נר של יום טוב. וביום הכיפורים בלא שבת, יש מי שאומר שלא יברך, וע"ל סימן תר"י.

הגה: יש מי שאומר שמברכין קדם ההדלקה, ויש מי שאומר שמברך אחר ההדלקה (מרדכי סוף ב"מ), וכדי שיהא עובר לעשייתו לא ינה ממנה עד לאחר הברכה, ומשימין היד לפני הנר אחר הדלקה ומברכין, ואחר כך מסלקין היד וזה מקרי עובר לעשייה, וכן המנהג (מהרי"ל).

ו. המדליקין בזויות הבית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה הוי ברכה לבטלה.  
ז. לבעל הלכות גדולות, כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ועל פי זה נוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה, ואין מכבות אותה. ויש אומרים שאם מתנה קדם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו, מועיל. ויש אומרים שאינו מועיל לה. ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שפיון שאמר החזן: ברכו, הפל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כברכו לדידהו.

הגה: והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחלה, ואפלו תנאי בלב סגי (מרדכי); אבל שאר בני הבית מתרין במלאכה עד ברכו. ועקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן, אבל לא בשאר הנרות שבבית (אור זרוע). וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פ' ב"מ).